

Αρχιτεκτονική, ιστορία και κριτική

Archetype team - 12/06/2018

Δύο επιτυχίες των εκδόσεων Νεφέλη για το 2018

Τυπώθηκαν και είναι ήδη διαθέσιμες δύο βιβλιογραφικές επιτυχίες των εκδόσεων Νεφέλη (2018): *Η αρχιτεκτονική και η κριτική* του Ανδρέα Γιακουμακάτου (τρίτη έκδοση) και *η Ιστορία της σύγχρονης αρχιτεκτονικής* του Josep Maria Montaner (δεύτερη έκδοση, επιστημονική επιμέλεια-εισαγωγή Α. Γιακουμακάτου).

κα θεωρούνται του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής, του οποίου και υπηρέτησε επί μακρόν. Το 1983 αναγορεύτηκε με τον μονοκλιμάξιο Ανδρέα Κώστα για την προμεσοποίηση της αθήνας για τον Ελληνισμό Μνημείο στο Βασιλικό Μουσείο της Στέλλας του Μιλίου. Έχει συνεργήσει με πολλούς ελληνικούς δημόσιους φορείς καθώς και με ένα σημαντικό ιερατικό και ηρώδιο στην Αθήνα, για την υλοποίηση πολυάριθμων γυναικών και εκθέσεων αρχιτεκτονικής (Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Μέγαρο Ρίου, Μουσείο Μπενάκη κ.λπ.).

Το 2006 ο Πρόεδρος της τοπικής Δημοκρατίας Carlo Azeglio Ciampi του ανέθεσε τον τίτλο του πρώτου της τοπικής Δημοκρατίας για τη βασική παρουσία του στον χώρο της πόλεως και του πολιτισμού. Το 2007 ανέπτυξε κριτική δραστηριότητα στο Βερολίνο, με υπαγόρευση των γενικών κανόνων. Το 2008 δίδαξε ως επισκέπτης καθηγητής στο διδακταρικό πρόγραμμα της Σχολής Αρχιτεκτονικής της Βασιλικής. Από το 2010 συνεργάζεται με το ΕΕΕΠ της Γερμανίας University of the Arts, όπου διδάσκει και αναπτύσσει επίσημα κείμενα για την κριτική αρχιτεκτονική. Από το 2012 διδάσκει παράλληλα στο Πολυτεχνείο του Μιλάνου.

Βιβλία του έχουν δημοσιευτεί από το Μορφολογικό Ύψωμα της Εθνικής Τραπέζης και από τις εκδόσεις Μελίλο, Νεφέλη, Libra, Κατακόλι, Galenberg, Κόριν και από τις εκδόσεις Κίβρα. Οι δημοσιεύσεις του βιβλίου, αναφέρονται σε συνολικά άρθρα και κείμενα εκδόσεων στα ελληνικά και σε άλλες γλωσσολογικές γλώσσες υπερβαίνουν τις 400.

Υπήρξε είναι επίσης μέλος του Κεντρικού Συμβουλίου Νεώτερων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού.

Άλλα βιβλία που ο Ανδρέας Γιακουμακάτος έχει συγγράψει ή επιμελήσει για τις εκδόσεις Νεφέλη:

- A. Γιακουμακάτος, *Ιστορία της ελληνικής αρχιτεκτονικής*, 2004 έκδοση, 2003 - 2004 - 2009 - 2018.
- S. Setis, *Το μέλλον του «κλασικού»*, 2008 βιβλίο με υπαγόρευση του Υπουργείου Εξωτερικών της Γαλλίας - 2018.
- A. Γιακουμακάτος, *Η αρχιτεκτονική σε παράδοξη κρίση*, 2019 (επιμ.).
- J.M. Montaner, *Ιστορία της σύγχρονης αρχιτεκτονικής*, 1945-2000, 2014 (επιμ.-επιμ.) - 2018.
- Σ. Γιακουμακάτος, *Α. Γιακουμακάτος, Γεωμετρικισμός στην αρχιτεκτονική*, 2018.

Ο Ανδρέας Γιακουμακάτος γεννήθηκε στον Παράδο, Σποκάδες κοντά στο Εθνικό Ωδείο Αθηνών και στην Κρατική Ακαδημία Luigi Cherubini της Φλωρεντίας. Φοίτησε στις αρχιτεκτονικές σχολές της Ολλανδίας και της Βενετίας και επέστρεψε τη διδακτορική διατριβή του στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής του ΑΠΘ. Ανέπτυξε κριτική δραστηριότητα στη Διεύθυνση αρχής της αρχιτεκτονικής στη Σχολή Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Φλωρεντίας από το 1981 ως το 2001. Στη συνέχεια δίδαξε αρχικά ως θύρα της αρχιτεκτονικής στη μέση ΕΕΠ του Τμήματος Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Φλωρεντίας. Από την έναρξη λειτουργίας του Τμήματος Φωτογραφίας και Ιστορίας της Τέχνης της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, το 2006, δίδαξε ιστορία και θεωρία της αρχιτεκτονικής με αντικείμενο από την Αναγέννηση ως το σύγχρονο εποχή. Το 2010 εξέλεξε καθηγητής του Τμήματος Φωτογραφίας και Ιστορίας της Τέχνης στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Στο χώρο της Εκπαίδευσης το 1980 ίδρυσε και διηύθυνε στη Φλωρεντία τον εκδοτικό οίκο «Aesthetica», με αντικείμενο τον νεοαρχαϊκό πολιτισμό. Το 1986 υπηρέτησε ομόλογο της Μάννας Μανώλη προκειμένου ο Φλωρεντία να γίνει Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης. Έχει συνεργήσει με τη μεγάλη Enciclopedia Italiana Treccani για θεωρητικές εργασίες και σύνταξη. Έχει μεταφράσει και επιμελήσει βιβλία από το ελληνικό στο ισπανικό και αντίστροφα. Είναι μέλος της Ακαδημασίας Εθνικής Σχολής Τεχνών. Από το 1982 είναι συνεργάτης και εκδότης ομόλογο της επιθεωρήσεως Αρχιτεκτονικά Θέματα και Θέματα Χώρου + Τεχνών και από το 1987 συνεργάτης της επιθεωρήσεως Το Βήμα για σύστημα αρχιτεκτονικής και πολιτισμού. Διετέλεσε δάσκαλος και πρώτος σπουδαστής της ελληνικής ομάδας του Δοκίμου, σπουδών της Ελλάδας στη Μινωική Αρχαιολογία της Βενετίας (αναγορεύθηκε συμμετέχων Κυβερνήτου Κρατικού)

Η αρχιτεκτονική και η κριτική.

Σημείωμα του συγγραφέα για την τρίτη έκδοση

Θέλω να ευχαριστήσω από καρδιάς όλους τους αναγνώστες που μας «υποχρεώνουν» στην εκτύπωση της τρίτης έκδοσης αυτού του βιβλίου. Ευχαριστώ ιδιαίτερα τους φοιτητές και τις φοιτήτριές μου που, με τα κατάλληλα ερεθίσματα, αποδεικνύονται πάντοτε ενθουσιώδεις και εύκαρποι δέκτες ιδεών και προβληματισμών, στην προσπάθεια κατανόησης και βελτίωσης ενός κόσμου τον οποίο τους παραδίδουμε χωρίς υπερηφάνεια. Ευχαριστώ επίσης τις εκδόσεις Νεφέλη και τον Περικλή Δουβίτσα για τη μακρόχρονη πλέον και παραγωγική συνεργασία μας.

Το βιβλίο αυτό έχει μακρά ιστορία που εκτείνεται περίπου σε τρεις δεκαετίες, από το 1980 ως το 2010. Δεν πρόκειται μόνο για την αφήγηση της προσωπικής πορείας ενός συγγραφέα «της γενιάς του 1955» μέσω της αρχιτεκτονικής, αλλά και για την «αποτύπωση» μιας σημαντικής χρονικής περιόδου, του προβληματισμού της, των κυρίαρχων θεμάτων της, των ενδιαφερόντων και των εμμονών της, των επιτυχιών και των αδιεξόδων της. Με την έννοια αυτή το βιβλίο αποτελεί παγιωμένη τεκμηρίωση ή και «μαρτυρία», όπου κάθε αναγνώστης μπορεί να ανακαλύψει τομείς ενδιαφερόντων του, να ταυτιστεί με ζητήματα που έζησε ίσως απευθείας, που υπήρξαν μέρος προσωπικού ή και συλλογικού προβληματισμού. Θέλω να πιστεύω ότι το βιβλίο αποτελεί ένα πολιτισμικό παλίμψηστο, μέσω της οριοθέτησης και νέας διαπραγμάτευσης ζητημάτων ιστοριογραφίας και κριτικής των αρχιτεκτονικών φαινομένων της μοντέρνας και σύγχρονης εποχής, στην Ελλάδα και το εξωτερικό, μεταξύ του τέλους του 20ου και των αρχών του 21ου αιώνα. Ίσως λοιπόν να είναι σκόπιμο, η αφήγηση της τελευταίας δεκαετίας να επιχειρηθεί με άλλα κείμενα σε νέο βιβλίο, το οποίο θα συνιστά καινούργια ενότητα σχετική με μια περίοδο που έχει πλέον παγιωθεί στον τόπο μας ως «περίοδος της κρίσης». «Η εποχή της μεταπολίτευσης», και στην αρχιτεκτονική, ουσιαστικά κορυφώνεται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 και διαρκεί λίγα χρόνια ακόμη, όσο διαρκεί ο απόηχός τους. Η δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα, στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς, θα είναι μια άλλη ιστορία.

ISBN 978-960-211-933-4

○ **Josep Maria Montaner** (Βαρκελώνη, 1954) είναι αρχιτέκτονας και καθηγητής αρχιτεκτονικών συνθέσεων στη Σχολή Αρχιτεκτονικής της Βαρκελώνης (ETSAVB), από την οποία αποφοίτησε το 1977. Έχει διδάξει σε ευρωπαϊκό, αφρικανικό και ασιατικό πανεπιστήμιο. Έχει συγγράψει πολλά βιβλία και περίπου 35 βιβλία, όπως τα *Museos para el nuevo siglo* (Museums for the New Century (1995)), *Mendes da Rocha* (1996), *La modernidad superada* (Architecture, arte y pensamiento del siglo XX (1997)), *Arquitectura y crítica* (1999), *Las formas del siglo XX* (2002), *Museos para el siglo XXI* (2003), *Referenciar Barcelona* (2003), *Teoría de la arquitectura* (Memorial Ignasi de Solà-Morales (2003), *Arquitectura contemporánea a Catalunya* (2005), *Carlos Ferrater. Obra reciente* (Carlos Ferrater: Recent work (2005), *Sistema arquitectónico contemporáneo* (2008), *Arquitectura y política* (2011), *Arquitectura y crítica en Latinoamérica* (2011). Έχει απολαύσει, επίσης, το Premio Nacional de Urbanismo του ισπανικού Υπουργείου Οικιακού, για τα σχέδια του στις ερημιές *El País* και *La Vanguardia*. Μετά τις εκλογές του 2015 ανέλαβε καθήκοντα στέγαστρος του δήμου Βαρκελώνης.

○ **Ανδρέας Γιακουμακάτος** είναι αρχιτέκτονας, καθηγητής ιστορίας, κριτικής ανάλυσης και θεωρίας της αρχιτεκτονικής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών.

Εξώφυλλο: Hans Scharoun, Κτήριο της Φιλοσοφίας, Βερολίνο, 1960-63. (φωτογρ. Α. Γιακουμακάτος)

Οπισθόφυλλο: Ignazio Gardella, Πολυκατοικία στις Zattere, Βενετία, 1957. (φωτογρ. Α. Γιακουμακάτος)

Josep Maria Montaner
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Το παρόν βιβλίο είναι πρώτη ιστορία της διεθνούς μεταπολεμικής αρχιτεκτονικής μετά την περίοδο του μεταμοντερνισμού. Ξεκίνησε το 1993 και αναθεωρήθηκε το 1999, εξετάζοντας τη μορφολογία, τη τεχνική και την πολιτική των αρχιτεκτονικών κατασκευών στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Απευθύνεται παράλληλα με σύνθεση ιστορικής αφήγησης, κριτικής ανάλυσης και θεωρητικής διερεύνησης, παραδοσιακή ως μεθοδολογία ενός συγγραφέα που είναι καθηγητής αρχιτεκτονικών συνθέσεων.

Το βιβλίο επιδιώκει κατ' αρχάς την κατανόηση των φαινομένων της περιόδου 1945-1965, που είναι περίοδος ανακάλυψης αλλά και κρίσης συνθεωρίας του Μοντανέρ στην Ευρώπη και παράλληλα αποβίβαση της κλασικιστικής τεχνολογίας και κωδικοποίησης του Λεβιγιόου του Διεθνούς Στυλ στις Ηνωμένες Πολιτείες. Εξάπει στη συνέχεια το φαινόμενο των πρωτοποριών της ριζοσπαστικής δεκαετίας του 1960 και αναλύει τις προσεγγίσεις που στις οποίες κερδοσκοπεί, όπως η μεταμοντέρνα αρχιτεκτονική η αποδόμηση και η αρχιτεκτονική της υψηλής τεχνολογίας του τέλους του 20ού αιώνα. Αρχιτέκτονες όπως οι Mies, Le Corbusier, Alvaro, E.N. Rogers, Utzon, Venturi, Mosso, Rossi, Tange, Eisenman, Stirling, Gehry και Piano πραγματοποιούν στις συνδέσεις του βιβλίου.

Αυτή η «ελαστική» Ιστορία του Montaner είναι επίσης το χαρακτηριστικό να μην αποτελεί προϊόν του συγκεκριμένου περιβάλλοντος από το οποίο προέρχονται, τις τελειωμένες δοκιμές, ευρήματα και κατά τα άλλα έγκυρες ιστορίες της νεότερης αρχιτεκτονικής, να είναι επηρεασμένη από τη διεθνώς αναγνωρισμένη ιστοριογραφία του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα και να συμβάλει στην ανάδειξη λιγότερο γνωστών αρχιτεκτονικών φαινομένων που βρίσκονται έξω από το κυρίαρχο διεθνές κέντρο ερευνας, όπως για παράδειγμα είναι της Λατινικής Αμερικής.

Ιστορία της σύγχρονης αρχιτεκτονικής.

Σημείωμα του επιμελητή για τη δεύτερη έκδοση

Πολύ συντομότερα από ό,τι θα μπορούσαμε αρχικά να φανταστούμε, η *Ιστορία της Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής* του Josep Maria Montaner γνωρίζει τη δεύτερη ελληνική έκδοση. Το βιβλίο είναι από τα τελευταία της κατηγορίας του διεθνώς, αν το δει κανείς από την άποψη της ολοκληρωμένης παρουσίασης του θέματος, της μεθοδικότητας της κριτικής ανάλυσης, της διεισδυτικής ερμηνευτικής οπτικής. Σήμερα φαίνεται μάλλον αδύνατη, πλέον, η προσπάθεια ιστοριογραφικής καταγραφής των διεθνών αρχιτεκτονικών φαινομένων και της μετατροπής της σε πόνημα κριτικής σύνθεσης. Τούτο δεν εξηγείται εύκολα –ή ίσως και να εξηγείται– σε μια συγκυρία σταδιακής κατάρρευσης του ενδιαφέροντος για την ιστορία της αρχιτεκτονικής. Η ατέρμονη και διάχυτη πληροφορία έχει υποκαταστήσει την ανάγκη της κριτικής κατανόησης και οδηγεί σε ένα παιχνίδι αέναης κατανάλωσης μορφών. Ζήσαμε το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα προσπαθώντας να αντιληφθούμε και να αφομοιώσουμε τα φαινόμενα του πρώτου μισού, σε κλίμα έντονης ιδεολογικής αντιπαράθεσης. Σήμερα ζούμε σε μια άνοιξη δίχως τέλος της συσκευασίας του μοντέρνου σχεδίου, χωρίς δηλαδή αντίπαλο – ο ακαδημαϊσμός ηττήθηκε κατά κράτος! Μπορούμε έτσι δίχως τύψεις να καταφεύγουμε σε έναν αυτοαναφορικό φορμαλισμό κτιριακών αντικειμένων σε συνθήκες κυνισμού και κοσμοπολιτισμού, δηλαδή lifestyle. Την ίδια στιγμή η ιδέα της πόλης, η ιδέα δηλαδή της κοινότητας, φαντάζει πολύ ουτοπική για να επιβιώσει στην εποχή του τέλους των -αρχιτεκτονικών- ιδεολογιών.

Η έκδοση της Ιστορίας του Montaner στα ελληνικά υπήρξε αφορμή για κάτι ακόμη: η διάλεξη που ο Καταλανός αρχιτέκτονας έδωσε στις 5 Δεκεμβρίου 2014 στο Μουσείο Μπενάκη, μετά από πρόσκληση των εκδόσεων Νεφέλη, για την παρουσίαση της πρώτης ελληνικής έκδοσης της Ιστορίας του, μετατράπηκε σε βιβλίο με τίτλο *La condición contemporánea de la arquitectura* (Η σύγχρονη συνθήκη της αρχιτεκτονικής, εκδ. Gustavo Gili, 2015). Πρόκειται για μια πολύ ενδιαφέρουσα κριτική αφήγηση της διεθνούς αρχιτεκτονικής της τελευταίας δεκαπενταετίας, με κέντρο το πάντα επίκαιρο δίλημμα της περιόδου του 1960 περί αισθητικής ή ηθικής στην αρχιτεκτονική, που επανέρχεται περιοδικά και κάθε φορά αποκτά διαφορετική σημασία.

ISBN 978-960-504-067-3

*Εισαγωγική εικόνα : Louis Kahn, Kimbell Art Museum, Fort Worth, Τέξας. Λειπτομέρεια δυτικής όψης (φωτογρ. Α. Γιακουμακάτος 2016)